מפניני הפרשה - מאמר

השופטים והשערים

"**שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך**" (פרק טז' - יח') הז"ל דרשו שפסוק זה על שעריו של האדם שהם: העיניים, האוזניים והפה - יש לו לאדם להציב שופטים ושוטרים על שעריו שיסננו את אשר יראה וישמע ויפקחו על אשר יצא מפיו.

הז"ל גילו לנו שהאוזניים - נכוות ראשונות, בקלות ובמהירות. לרמז שהן מקום תורפה. לפעמים שומע האדם דבר המחלחל בו כארס עכנאי ומרעיל את נשמתו. העיניים תרות ומחטיאות - "**אין יצר הרע שולט אלא במה שעיניו רואות**". עין רואה ולב חומד, ומפיל את האדם בפח.

הפה סכנתו גדולה: "**מוות וחיים ביד הלשון**", זכה האדם - מדבר הוא בלשונו דברי תורה ודברי תפילה, ואז: "**מרפא לשון עץ חיים**". מרבה הוא בדברי חסד ומרבה שלום בעולם, ודברי פי חכם חן. לא זכה, יוצאים מפיו דברי רכילות ולשון הרע, נרגנות, מחלוקת ודיבה, והוא מרבה עוונות עד לשמים.

כבר דרשו הז"ל על הפסוק "**כל עמל האדם לפיהו**" - שכל מצוות ומעשים טובים שהאדם מסגל לעצמו בעולם הזה אינו מספיק לדיבור היוצא מפיו!

גם לאופן עשיית טוב יש להציב שופטים ושוטרים, ונבאר זאת ע"י משל ממשלי הרב בעל "ישועה ורחמים" זצ"ל: מעשה באדם שנולד לו ילד עיוור. הרופאים, ערכו לו בדיקות חיפשו תרופות וניתוחים, אך ללא הועיל.

ניגש האב לבנו, ואמר לו בכאב: "**בני יקירי, גזירה היא ממרום ונקבלה באהבה. עולמך יהא חשוך עליך לעולם, אין תרופה למכתך**". והילד קיבל את הדין בהכנעה.

לימים נכנס הילד לחנות. גישש בידיו וזיהה מוצרים, עד שהניח ידו על חפץ עגול. שאל: "**מה הוא חפץ זה?**" ענהו המוכר: "**זו מנורה חשמלית**". "**שכאשר חשוך, לוחצים על הכפתור ונדלק האור, ואפשר לראות**".

נפעם הילד, שב לביתו ועדכן את אביו בתגלית שמצא וביקש שיקנה לו את מנורת הפלאים.

התרגש האב וענה בכאב: "**אל נא, בני, אל תשגה באשליות! מנורת החשמל מיועדת למי שראייתו תקינה, ורק החשיכה מעכבתו מלראות. אזי המנורה "מגרשת" את החושך, והוא יראה לאורה. אבל מי שמאור עיניו כבה - לא תעזרהו המנורה כל עיקר!**"...

והנמשל: חודש אלול הוא חודש הרחמים והסליחות. וגדול כוחן של הסליחות, וכוח י"ג מידות של רחמים שאינן חוזרות ריקם, וכוח הוידוי, "**שכל מי שחוטא, ואומר 'חטאתי', אין רשות למלאך החבלה לגעת בו**" – הכל נכון.

אבל יש לדעת שאמירת הסליחות אינה פועלת בדרך קסם, ואינה מרעיפה סליחה מאליה: רק מי שליבו ער ורגשותיו פועמים, אלא ששיגרת חייו גברה עליו והאפילה את רגשותיו, יהיו עבורו הסליחות כקרני אורה שיגרשו את החשיכה ויפזרו את הערפילים החוצצים בינו לאלוקיו.

אבל מי שאין ה "שופטים ושוטרים" ממונים על שעריו לבל יכנס בהם ערל וטמא. מי שמחדיר לנבכי נפשו מראות אסורים ושומע דברי כרכילות והבאי, מוציא מפיו דברי כפירה, ומדבר דברים אסורים הפוגמים את הנשמה הטהורה. אדם זה עלול לומר מזמורי סליחות וליבו בל עימו, כי נטמא ונאטם, וכל דיבוריו מן השפה ולחוץ. ואיך יקווה שיעוררו את הרגשות הכבויים וילחיטו את הלב המאובן!

בין אדם לחבירו

למדנו שבדרך כלל אסור לאדם לספר לאשתו וכן להיפך דברי רכילות. נדגיש שאין לראות בהימנעות מסיפור לשון הרע לאשה/לאיש משום פגיעה באמון ההדדי ביניהם. יתרה מזו, סיפור דברי גנות (ידיעות שיש בהם גנאי או רגשות שליליים וכדומה) אינו מסייע ליצירת קשר בריא וחיובי.

אולם בכל זאת, כאשר הבעל או אשה זקוקים לתמיכה רגשית בעמדם בפני קשיים, הרי זה טבעי ביותר לצפות לסיוע מבת או בן הזוג. דיבור או שמיעה בתנאים כאלו כוונתו לתועלת, וברור שהוא מותר.

שואל ומשיב

שאלה: האם יש להעדיף בהלוואה ובמסחר קרוב משפחה, שכן ובין העם?

תשובה: כאשר שני אנשים מבקשים מאדם הלוואה ויש ביכולתו להלוות לאחד בלבד, יקדים את הקרוב אליו יותר, שנאמר בשמות כב', כד': "**אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי – אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ**" מהגמרא בבבא מציעא עא. עולה ש"עִמָּךְ" הכוונה הקרוב אליך. לכן קרוב משפחה קודם לשכן, שכן קודם למי שאינו שכן, המתגורר בעירך קודם למי שאינו מתגורר בעירך, בן עמך קודם לבן עם אחר. כמו כן נאמר בויקרא כה' יד': "וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו". ואמרו חז"ל בספרא שבמילת 'עֲמִיתֶךָ' התכוונה התורה להורות, שבכל קנייה או מכירה יש לאדם להעדיף את עמיתו, היינו את הקרוב אליו יותר, ובכלל זה להקדים את בני עמו על בני עם אחר. החידוש בזה הוא שלא רק בענייני חסד וצדקה יש להעדיף את הקרוב אלא גם בכל התחומים הכלכליים יש לאדם להעדיף את קרוביו.

אין בהלכה זו ביטוי להחרמת מי שאינו קרוב, אינו שכן, או בן עם אחר. שהרי ידוע שיש לכל ישראל אחריות לתיקון העולם כולו, ונאמר לאברהם אבינו בבראשית יב' ג': "וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה". וליעקב אבינו שם כח' יד': "וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ". אלא מטרתה לבטא את האחווה והאחריות היתירה המוטלת על כל אדם כלפי קרוביו, שכניו ובני עמו.

הרעיון של כלל זה פשוט והגיוני: כדי לפתור את כל המצוקות בעולם ולבנות חברה טובה ובריאה, יש להתחיל ולתקן מהמעגל הקרוב לרחוק יותר. מעבר לזה שכך האחווה מחייבת, עיקרון זה מאפשר לחברה לתקן את עצמה באופן שלם, כאשר האחריות מתפשטת בהגיון במעגלים, שככל שאדם קרוב יותר לחבירו כך הוא מכיר אותו יותר, ויודע יותר טוב כיצד לסייע לו באופן מועיל. כך בענייני צדקה, וכך גם בענייני עבודה, שלטווח ארוך הקרובים, השכנים, ובני העם – יודעים להעסיק את הפועל באופן המועיל ביותר לשניהם.

המצווה להעדיף את בן עמנו היא גם כשמחיריהם מעט יותר יקר, ואין כוונה שמצווה זו תשבש שיקולים כלכליים של אדם או עסק, אלא כוונתה ליצור העדפה מסוימת לקרוב, לשכן ולבן העם, תוך שמירת רווחיות העסק וכדאיותו.

מפניני הפרשה - רעיון

הנדיב שופט ושוטר – מחשבה ומעשה

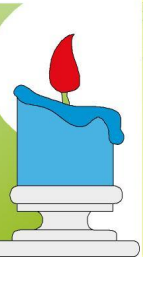
בפרשתנו בפרק יז' – ט' נאמר "**ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם**", ובפסוק יא' נאמר: "**לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל**" הגמרא במסכת סוטה מד: מביאה שאדם ששם (מדבר) בין תפילה של יד לתפילה של ראש עבירה היא בידו וחוזר בה מעורכי המלחמה.

מדוע עבירה זו היא כה חמורה, עד כדי שחוזר בה מעורכי המלחמה מחשש לחייו?! ניתן להסביר זאת כך. הכהן והשופט הם בבחינה של דעת – הבנה והתבוננות, כפי שנאמר במלאכי פרק ב' ז': "**כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו**". לעומת זאת השוטר הוא בבחינת ביצוע והוצאה לפועל של מעשים, כפי שמסביר רש"י בתחילת הפרשה, ששוטרים הם אלה הרודים את העם וכופתים במקל ורצועה עד שיקבל עליו את דין השופט.

עבודת ה' היא שילוב של בחינת הדעת - ההבנה וההתבוננות, יחד עם ביצוע מעשים. כפי שלמדים מהפסוק בפרק ל' יד' "**בפיך ובלבבך לעשותו**".

יש בפסוק זה לב ומעשים. זוהי עבודת ה' השלימה, כפי שניתן ללמוד גם מכך שהקב"ה ברא את העולם בששת ימי המעשה, ואחר כך שבת ביום השביעי. ששת ימי המעשה הם עניין המעשים ובשבת אין עבודה ומעשים, כל זאת כדי להתבונן ולהעמיק במעשה ה'.

לפי זה ניתן להסביר ש"תפילה" שמניחים על היד מסמלת את העניין של העשיה, בעוד ה"תפילה" שמניחים על הראש מסמל את בחינת הדעת המחשבה ההבנה וההתבוננות. אם כן, אדם השח בין תפילה של יד לתפילה של ראש מפריד בין המעשה לבין הדעת והמחשבה וההתבוננות, וממילא עבודת ה' שלו פגומה ולכן חוזר הוא מעורכי המלחמה. (מבוסס על ספר אהבת קדומים)

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

מנחם יצחק בן שמואל חיים הילמן ע"ה מאיר בן פלורה שביט ז"ל
אהרון בן שרה שרון ע"ה
חיים בן תמר ואברהם סהר ע"ה
ניר בן דרורה ארזוני ע"ה
אפרים בן ימימה טרבלסי ז"ל
ר' ויקטור חנן בן אלפרד ומרים ז"ל
ראובן בן מינה יונתי ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

עזירי בן ימימה טרבלסי ז"ל
יחיא בן רחל ושלום מור יוסף ז"ל
שרה שרח בת מרים כהן ע"ה
שושנה בוחניק ע"ה בת רחל הי"ו
שרה בת אליהו יונגר ע"ה
סולטנה בת טאג'י (טובה) אריאל ז"ל
התינוקת חרות בת עדינה ליבוביץ ע"ה

בס"ד א' (ראש חודש) אלול ה'תשפ"ג
שנה עשרים ותשע גליון מספר 46
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת שופטים
מפטירים

"אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מְנַחֶמְכֶם"
(ישעיהו נא' – יב')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 19:03
יציאת השבת: 20:01
זמן רבנו תם: 20:37

לאלו דברים צריך נטילת ידיים מבוסס על שו"ע ופוסקים אחרונים

הקדמה

בגיליון של פרשת ואתחנן הובאו ארבעת הסיבות שמהם נובעת חובת נטילת ידיים. בגיליון של פרשת ראה הובאה הרחבה בעניין נטילת ידיים אחרי גזיזת ציפורניים. גיליון זה נרחיב לגבי נטילת ידיים לנוגע במנעליו.

הנוגע במנעליו

חובת נטילת ידיים אחרי שאדם נוגע במנעליו לא מוזכרת בגמרא, אולם הבית יוסף מביא מספר פוסקים ראשונים שמחייבים נטילה זו.

'בית יוסף'

להלן תמצית דברי הבית יוסף בסימן ד' ובהם דברי רבי דוד אבודרהם לחייב נטילת ידיים אחרי נגיעה בנעליים, ודברי הכלבו להשלכות עם אדם שאינו עושה כן: "**כתב הרב רבי דוד אבודרהם בסוף ספרו (סדר נטילת ציפורניים) בשם ספר התשב"ץ (קטן סימן רעו') ששבעה דברים צריכין נטילה לאחריהם ואלו הם:...והחולץ מנעליו והנוגע ברגליו והחופף את ראשו וכן כתוב בכלבו סימן כ"ג (טו.)...ואמרו ז"ל מי שעשה אחת מכל אלו ולא נטל אם תלמיד חכם הוא תלמודו משתכח ואם אינו תלמיד חכם יוצא מדעתו...**"

בהמשך מביא הבית יוסף את דברי המרדכי שטוב להחמיר בזה וליטול את הידיים במים לא להסתפק בניקוי "במידי דמנקי". להלן תמצית דבריו: "...**כתב המרדכי פרק אלו דברים (סימן קצג') וזה לשונו: ועל הדברים הצריכים נטילה אשר שאלת אי סגי (אם מספיק) בניקיון בעלמא בלא מים דבר שאי אפשר להתברר בראיה ברורה אין לעשות פרוקא לסכנתא וטוב להחמיר ליטול במים וכן כתב בכלבו בסימן כג**'".

פסיקה להלכה בשו"ע

וכן פסק להלכה מרן בשו"ע בהלכות הנהגת אדם בבוקר סימן ד' סעיף ח': "**אלו דברים צריכין נטילה במים: הקם מהמטה; והיוצא מבית הכסא ומבית המרחץ, והנוטל ציפורניו, והחולץ מנעליו, והנוגע ברגליו...**"

משנה ברורה

במשנה ברורה סימן ד' ס"ק מא' כתב שהצורך בנטילת ידיים אחר חליצת הנעליים אינה משום רוח רעה, אלא משום נקיות לכן החולץ נעליו מבלי לגעת בהם אינו צריך ליטול את ידיו: "**מנעליו - משום שנוגע בידיו בעת החליצה אבל בלא נגע בהם אינו צריך נטילה, והחולץ מנעליו ונוגע ברגליו וחופף ראשו אינו משום רוח רעה רק משום נקיות, על כן אינו צריך למהר ליטול ידיו תיכף, מה שאין כן באינך דמשום רוח רעה וכנזכר לעיל ס"ק ל"ח**"

ילקוט יוסף

אולם בספר 'ילקוט יוסף' השכמת הבוקר סימן ד' – סעיף מז'. כתב שסיבת הנטילה היא גם משום נקיות וגם משום רוח רעה השורה על הקרקע.

"**הנוגע במנעלים או בסנדלים צריך ליטול ידיו. וכן הנוגע בנעלים (ישנות) של אחרים, צריך ליטול ידיו. אבל הנוגע בנרביים נקיות אינו צריך נטילה. שרק בנעלים שדורך בהם על גבי קרקע, שבדרך כלל יש טינוף וזיהום על פני הארץ, וגם שורה רוח רעה על הקרקע, שנאמר ארורה האדמה בעבורך, לכן צריך נטילה כשנוגע בהם**...."

מוסיף ה 'ילקוט יוסף' שם שהצורך בנטילת ידיים הוא דווקא אם נגע בנעליים שהדרך להלך בהם על גבי הקרקע, אבל הנוגע בנרביים אינו צריך ליטול ידיו, משום שהדרך להלך בהם רק על קרקע נקיה.

וכן שחובת נטילת ידיים אחר חליצת נעליים היא כשנוגעים בהם בחליצתם, ורק בנעליים שהלכו בהם על גבי קרקע, אך החובה היא גם אם נוגעים בחלק העליון הרחוק מהסוליה:

"**מי שחלץ את מנעליו בלי שנגע בהם, אין צריך ליטול ידיו. וכן המודד מנעלים חדשים ונוגע בהם, וכשחסיר את המנעלים שעל רגליו לא נגע במנעליו הישנים, אינו צריך ליטול ידיו. (שהנוגע במנעלים חדשות שעדיין לא הלכו בהם על הארץ, אינו צריך נטילת ידים).**

נטילה אחרי נגיעה בנעלי בית

"הנוגע בנעלי בית, צריך ליטול ידיו כמו בנוגע במנעלים. ויש אומרים שאם אינם מקיפות את העקב אלא פתוחות מאחריהן, אין צריך ליטול ידיו כשחולצן ונוגע בהם, כי באופן כזה לא נחשב חליצה. אך לדינא יש ליטול ידיו גם בנוגע בנעלי בית".

נטילה אחרי חליצת מגפיים

"הנוגע במגפיים, אף שהן גבוהות ומגיעות עם הברכיים, ועשויות מגומי, צריך נטילת ידים כדין הנוגע במנעלים".

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן ד' כב' הוסיף שלכתחילה אחרי נגיעה בנעליים נכון ליטול ידיים במים ושלוש פעמים עד הפרק, ולפחות עד קשרי האצבעות.

נטילה אחרי נגיעה בשרוכי הנעליים ובנרביים

"ולעניין נגיעה בשרוכי הנעליים, אזי אם יודע שאין עליהם לכלוך, המיקל יש על מי לסמוך, וכן בנגיעת נרביים, אין צריך להחמיר, אלא אם מזוהמים הם, כמו שמצוי בחלק התחתון שמהודק בתוך הנעל.

ובכלל זה גם נעליים ונעלי בית מבד וגומי, אם הלכלוך והאבק מצוי בהם צריך נטילה לנוגע בהם, ואם לאו אין חיוב נטילה, אם בנעלי עור".

סיכום

חובת נטילת ידיים אחרי שאדם נוגע במנעליו לא מוזכרת בגמרא, אולם מובאת בפוסקים ראשונים ונפסקה להלכה בשו"ע. יש אומרים שחובת זו היא משום רוח רעה ויש אומרים משום נקיות.

לכן לכתחילה ובפרט כאשר הדבר אפשרי נכון ליטול את הידיים במים, שלוש פעמים ועד הפרק, אבל מי שאין לו אפשרותו לעשות זאת, יכול להקל וליטול פעם אחת עד קשרי האצבעות ורק את היד שנגעה בנעל. חובה זו היא רק על נגיעה בנעל שהולכים בה על קרקע ולא על נגיעה בנרביים או בשרוכים.

פינת העורך

"**לא תכיר פנים ולא תקח שחד...**" (פרק טז' – יט') בעל "הרוקח" היה אומר: אותיות "**שוחד**" הן אותיות "**חשד**" - ללמדנו, שדיין ושופט בישראל צריך לא רק להימנע מלקיחת שוחד כשהוא יושב בדין, אלא הוא חייב לנהל את אורח חיים צנוע ומרוסן, שאפילו לא יחשידוהו הבריות בחטא חמור זה.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לרב שלמה תמאם ונווה ביתו כוכבה הי"ו
לרגל אירוסי בנם אסף הי"ו עם בחירת ליבו ליטל תפארת הי"ו
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שיזכו לחופתם בקרוב וכן יזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסודות איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לשמעון ומרים מור יוסף הי"ו לרגל הולדת נכדתם נסיה בת לרבקה חנה ומאור מוזס הי"ו
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שיזכו הוריה רבקה חנה ומאור הי"ו לגדלה יחד עם כל יוצאי חלציהם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הברכה על מי שריית צימוקים ועשיית היין ב'

פסיקה להלכה בשולחן ערוך

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן רב' סעיף יא', שעל שתיית מים משריית צמוקים ותאנים או מי בישולם מברכים שהכל נהיה בדברו. אולם היות ויש ספק אם צריך לברך ברכה "מעין שלש" או "בורא נפשות" מציע מרן שתי פתרונות כיצד לנהוג.

"מי שריית צמוקים ותאנים, או מי בישולם מברך עליהם שהכל ויוצא גם להרא"ש אבל בברכה שלאחריהם יש להסתפק אם מברך בורא נפשות או אם מברך ברכה אחת מעין שלש, כהרא"ש. ולכן ירא שמים לא ישתה אלא בתוך הסעודה, או יאכל פרי מז' מינים וגם ישתה מים, כדי שיצטרך לברך ברכה אחת מעין שלש ובורא נפשות..."

אולם בהמשך סעיף זה, פסק מרן להלכה כפי דעתו בבית יוסף, שכל האמור הוא רק אם לא הוציא והפריד את המים מהצימוקים אבל אם הפריד את המים מהצימוקים, ובצימוקים ששרו הייתה לחלוחית (דבש) לפני שרייתם, מים אלו נחשבים ליין ואפשר לקדש עליהם, הברכה הראשונה על שתיים היא בורא פרי הגפן, וברכה אחרונה "מעין שלוש".

"...ואם משך המים והבדילם מהצמוקים, הוה ליה יין ומברך עליו בפה"ג וברכה אחת מעין שלש, והוא שיהיו צמוקים שיהיה בהם לחלוחית שאם ידרוך אותם יצא מהן דבשן, אבל אם כשיעצרו אותם לא יצא מהם שום לחלוחית דבש לא".

מגן אברהם

במגן אברהם בס"ק כז' שם כתב שמה שמרן לא התכוון שצריך למשוך ממש את הצימוקים מהמים כדי שהמים יחשבו ליין, אלא אפילו אם לא משך אותם, אם כוונתו לשתות את המים בלי הצימוקים, המשקה נחשב ליין ומברך על שתייתו בורא פרי הגפן.

"ואם משך - זו לשון הרב בית יוסף דווקא כשהצמוקים מעורבים עם המים הא אם נמשכו המים מהצמוקים הוה ליה יין עכ"ל. נראה לומר פירוש, דכשהצמוקים מעורבים עם המים ואוכל הצמוקים ושותה המים אז הוה ליה כמרק של כל הפירות אבל אם נמשכו וכו' כלומר שאין כוונתו לאכול הצמוקים כלל, רק להמשיך מהן היין או אפילו שתה מהן מהכלי שהצמוקים בתוכו מברך בורא פרי הגפן".

ברכי יוסף

אולם בספר ברכי יוסף בסימן רב אות ט' הדגיש שלדעת מרן, כדי שמי שריית הצימוקים יחשבו כיין, צריך למשוך מהם את הצימוקים ולא כדעת מהרלנ"ח והמגן אברהם הנ"ל.

"מהכא משמע דדעת מרן דאף בצמוקים בעינן משיכה, דלא כתשובת הרב מהרלנ"ח סימן מ"א. וכן כתב בהדיא בכסף משנה הלכות מאכלות אסורות פרק יז' הלכה יא'".

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק נז' שלדעת מרן אם הצימוקים עדיין מעורבים הרוטב, שם רוטב ומרק עליהם ולא שם יין, לכן אין מברך על שתיית המשקה בורא פרי הגפן ולא כדעת המגן אברהם הנ"ל.

בסוף דבריו הביא דעה נוספת שהצורך למשוך את המשקה מהצימוקים, הוא רק במקרה שהצימוקים לא שהו במים שלוש ימים.

"פירוש, הא דהשוינו צמוקים לתאנים אינו אלא בשהיו מעורבים הצמוקים עם הרוטב, דעדיין שם רוטב ומרק עליהם אבל בשמשך המים מן הצמוקים הוה ליה המים יין גמור ומברך עליהם בורא פרי הגפן ודעת המגן אברהם, דלאו דווקא במשיכה נעשה יין...והמגן גבורים מפרשו כפשוטיה, דדוקא בשמשך, אלא דמיירי בשלא נשרה עדיין שלושה ימים, ולכך אין לו דין יין לעניין ברכת בורא פרי הגפן, אלא אם כן משכן והפרידן מהצמוקים".

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסעיף טז' כתב שלדעת הסוברים להלכה שטעם כעיקר הוא מהתורה, אין צורך שיהיה בצימוקים לחלוחית משקה לפני השריה, אלא אם קלטו המים טעם מהצימוקים נחשב טעם כעיקר ומברך עליו בורא פרי הגפן, בתנאי שלא ערבבו עם משקה זה, אפילו מעט מים וכדומה, מפני שאם ערבבו בו משקה אחר, הוא מקלקל את הטעם ומברכים עליו שהכל.

שו"ת פעולת צדיק

בשו"ת פעולת צדיק חלק ג' בסימן רעז' דן בשאלה, לגבי מי שלא הספיק לשרות צמוקים לקידוש מאמצע השבוע, וביום ששי כתש צמוקים כדי שבשריה יצא דבשם מהר – האם יכול לקדש בשבת על המשקה משריה זו, או צריך שישרה אותם במים שלשה ימים, והשיב שאין צורך דווקא בשרייה שלושה ימיסין

חזון עובדיה

בספר חזון עובדיה בהלכות ברכות עמוד קלו' פסק להלכה כדעת מרן בשו"ע, שמי פירות שבישלם מברך ברכה ראשונה על שתייתם שהכל. אולם אם הפירות הם משבעת המינים שהשתבחה בהם ארץ ישראל, העלה את הספק שהעלה מרן הנ"ל לגבי הברכה האחרונה, והציע את אותם פתרונות שהציע מרן בשו"ע כדי לצאת מספק זה.

והם: או לא לשתות רביעית משקה זה אלא בתוך הסעודה שאז ברכת המזון פוטרתם. או לאכול פרי משבעת המינים וגם לשתות משקה, ואז בברכת מעין שלוש ובורא נפשות רבות, יכוון לפטור את מברכה האחרונה על מי הבישול של הפירות משבעת המינים.

ובעמוד קלז' כתב שיין שעשו אותו משריית צימוקים במים, אם הוציא את הצימוקים מהמים, המשקה נחשב כיין ומברך על שתייתו בורא פרי הגפן, אולם זאת בתנאי שבצימוקים ששרה הייתה מעט לחות במידה שאם היה סוחט אותם בפני עצמן לפני שרייתם במים, היה יוצא מהם מיין אבל אם הם יבשים ואין בהם לחלוחית אין על המים ששורים אותם בהם תורת יין.

"ומי שריית צימוקים שמשך את המים מן הצימוקים דין יין יש להם ומברך עליהם בורא פרי הגפן ולבסוף ברכה מעין שלש על הגפן ועל פרי הגפן ובלבד שיהיו צימוקים שיש בהם לחלוחית דבש שאם ידרוך אותם יצא מהן דבשן אבל אם לא יצא מהם לחלוחית דבש אין עליהם תורת יין".

סיכום

סיכום לגבי יין שעשוי משריית צימוקי במים. תחילה נציין שבזמניהם שלא היה היין מצוי והיה ביוקר היו רגילים לעשות יין מצימוקים והיו מקדשים ומבדילים עליו, לכן הפוסקים האריכו מאד בגדרי יין צימוקים.

בזמננו ברוך ה' היין מצוי ואין הרגילות כלל לעשות יין מצימוקים ולכן מקום להאריך בזה, ובכל זאת יש מקום לסכם בקצרה את הדין לגבי מי שריית צימוקים, כדי שיחשבו ליין וברכתם הראשונה תהיה בורא פרי הגפן והאחרונה מעין שלוש ויהיה ניתן לקדש ולהבדיל עליהם לפי כל הדיעות.

א. שיהיו הצימוקים עם לחלוחית באופן שאם ידרכו אותם ברגל או יעצרום בקורה יצא מהם קצת משקה (דבש).

ב. לא ירבה עליהם מים יותר משלשה חלקים מים נגד חלק אחד צימוקים (רבע כמות צימוקים ושלשת רבעי מים).

ג. ישה את המים עם הצימוקים לכל הפחות שלשה ימים מעת לעת. אם אין מספיק זמן יש להשרות את הענבים במים חמים מעט (פחות מיד סולדת) כדי שיצא טעמם במהרה, או יין, לכתוש/לחתוך את הצימוקים לפני שרייתם במים.

ד. בתום שריית הצימוקים במים למשוך ולהוציא את הצימוקים, מהמים.

ה. אין להוסיף על מים או משקה אחר למי שריית הצימוקים אחרי שנהיה יין, אפילו לא מעט מים פחות מרוב נגד יין הצימוקים.

שם ומשפחה _____

הזלזול באוכל ובלחם גורם לרעב בכבל

בארץ בבל הייתה שנה ברוכה, גשמים ירדו בשפע, התבואה צמחה יפה, היה אוכל בזול ובשפע האנשים ערכו (עשו) סעודות גדולות, שבהן הגישו אוכל רב. את כל האוכל הטוב והטעים שנותר (נשאר) אחרי שסיימו את הסעודה היו משליכים לפח.

באחד הימים הסתובב רבי יהודה בשוק, והנה רואה הוא שני ילדים משחקים בלחם כאילו היה כדור, הם השליכו אותו מזה לזה, צחקו ונהנו. הזדעזע רבי יהודה ושאל אותם: "מדוע מזלזלים אתם כל כך בדברי מאכל? וכי אינכם יודעים שהתורה ציוותה על "בל תשחית"?! אסור להשחית מזון, אסור להשליכו סתם כך לפח ואסור לזלזל בו!"

אולם הילדים צחקו והשיבו: "מדוע שלא נשחק בו, הן האוכל רב כל כך."

אמר רבי יהודה: "אם כך, מוטב שיהיה רעב (לא יהיה אוכל), אז ילמדו האנשים שלא לזלזל בדברי מאכל."

שמע ה' את דברי רבי יהודה ורעב בא לבבל, לא ירדו גשמים, לא צמחה תבואה ולא היה מה לאכול. רבי יהודה לא ידע, הוא ישב בביתו ולמד תורה ולא ידע כלל מכל הנעשה בחוץ.

מצוות לא תשחית כולל כל השחתה ולא רק אוכל

כעבור זמן מה, שוב הזדמן רבי יהודה לשוק וראה שם אנשים עצובים, ילדים רעבים ותור ארוך מאוד ליד דוכן שמכר בו מעט קליפות וגרעינים.

שאל רבי יהודה את האנשים: "מה ארע? מדוע עומדים כולם בתור?" "הוי, רבי" נאנחו האנשים, **"יש רעב כבד בארץ, אין מה לאכול. הילדים הקטנים מבקשים לחם ואין מה לתת להם."**

שמע זאת רבי יהודה ונחרד, מיד נכנס לבית הכנסת והתפלל לה' שירדו גשמים ויפסק הרעב.

ה' שמע לתפילתו, ומיד התכנסו השמים בעבים (עננים) וגשמי ברכה החלו לרדת על הארץ.

כעבור מספר חודשים, שוב צמחה התבואה בשדות ושוב היה לאנשים אוכל, אך הפעם נזהרו האנשים, שמרו על האוכל ולא זלזלו בו, משום שהם למדו והבינו, עד כמה חשוב המזון וכמה נורא כשאין מה לאכול.

"לא תשחית" ציותה אותנו התורה בפרשתנו, ובכלל זה אסורים כל קלקול וכל השחתה – אוכל ושתיה, רהיטים צעצועים וכו'. חשוב לזכור - בגד לא נגזר, כלי לא נשבר, וגם על המזון מאוד נשמור.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. כשנלחמים וצרים על עיר, האם מותר להשחית את העצים סביבה?

א. כן, ולא משנה איזה עץ. ב. עץ פרי מותר, ועץ סרק אסור.

ג. עץ סרק מותר ועץ פרי אסור. ד. לא, ולא משנה סוג העץ.

2. מי מהאנשים היה חוזר לביתו ולא יוצא למלחמה?

א. מי שבנה בית ולא חנך אותו. ב. מי שיש לו עסק פרטי.

ג. מורים ומנהלי בית ספר. ד. רבנים וראשי ישיבות.

3. איזו השפעה רעה יש למצב בו מזלזלים בלחם ומשחיתים אותו?

א. אין סכנה. ב. עוני ובצורת. ג. כשלון במלחמות. ד. ב' וג' נכונות.

4. מי ניגש/ניגשים לדבר אל העם כאשר הם קרבים למלחמה?

א. ראש אבות בית הדין. ב. המלך ושר הצבא.

ג. כהן שהוא משוח מלחמה. ד. כהן משוח מלחמה ושר הצבא.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. "קוסם קסמים מענן ומנחש ומכשף" (פרק יח') למה הכוונה 'מענן'?

א. אחיזת עיניים. ב. נתינת עונות טובים או לא טובים לעשיית דברים.

ג. בני אדם המגבירים את העננים. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. "וְלֹא תָקִים לְךָ מַצֵּבָה אֲשֶׁר שָׂנֵא ה'..." (פרק טז') - הרי האבות עשו?

א. הכוונה כאן למצבת עבודה זרה. ב. הכוונה כאן, אחרי בניית המקדש.

ג. ה' שנאה אחרי שהגויים קבעוה לחוק לעבודה זרה. ד. ב' וג' נכונות.

7. לאיזו הרחבה הכוונה בפסוק "וְאִם יַרְחִיב ה' אֱלוֹקֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ (יט')?

א. לנחלת שבעת העמים. ב. רמז לעתיד כשישראל ימשלו בכל העולם.

ג. להשלמת עשר העמים כולל הקני, הקנזי והקדמוני. ד. ב' וג' נכונות.

8. "...וַעֲשֹׂה אֶת הָרַע בְּעֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ? (יז') - איזו ברית?

א. מצוות ברית מילה. ב. הברית עם ישראל שלא יעבדו עבודה זרה.

ג. מצוות שהן אות, כמו שבת ותפילין. ד. הברית לשמור את כל המצוות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

9. "...וַעֲשֹׂה אֶת הָרַע בְּעֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ לַעֲבֹר בְּרִיתוֹ? (יז') - איזו ברית?

א. מצוות ברית מילה. ב. הברית עם ישראל שלא יעבדו עבודה זרה.

ג. מצוות שהן אות, כמו שבת ותפילין. ד. הברית לשמור את כל המצוות.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ח'

10. "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹקֶיךָ: " (פרק יח') למה הכוונה "תמים תהיה"?

א. להיות בעל אמונה פשוטה בה'. ב. לקבל את כל מה שה' עושה באהבה.

ג. להתפלל לה' ולא לבקש מהמתים וכדומה. ד. כל התשובות נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת עקב:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(ויצא תשעה')

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **שלמה ועדי אנפול** הי"ו וכל משפחתם. מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**